
Beleidsdraaiboek bestrijding

Klassieke en Afrikaanse
varkenspest

Maatregelen bij uitbraak bij
gehouden varkens

April 2023

Inhoud

Voorwoord.....	4
EU maatregelen	5
1. Meldplicht	5
2. Maatregelen bij een besmetting op een inrichting	5
2.1 Maatregelen op een besmette inrichting (Vo 2020/687 artikelen 12-20).....	5
2.2 Instellen van een beschermings- en bewakingsgebied (beperkingsgebieden) (Vo 2020/687 artikel 21).....	5
2.3 Afwijkingen van maatregelen bij een besmetting op een inrichting met varkens (Vo 2020/687, artikel 13, artikel 38).....	6
3. Maatregelen bij een uitbraak bij wilde zwijnen (Vo 2020/687 artikelen 62-65; Uitvoeringsverordeningen artikel 3, onderdeel b, 2023/594 en artikel 3, onderdeel b, 2021/934).....	7
4. Instellen van zones (Vo 2023/594)	7
AVP.....	7
KVP.....	8
5. Opheffen van maatregelen	8
6. Overige acties	8
Extra (nationale) maatregelen bij een uitbraak bij gehouden varkens (inrichting)	9
Introductie.....	9
1. Standstill	10
Overwegingen	10
Maatregelen	10
2. Preventief ruimen	13
Overwegingen	13
Maatregelen	13
3. Beperkingsgebieden volgens Vo 2020/687 (beschermings- en bewakingsgebied).....	13
Overwegingen	13
Maatregelen	13
4. Regionalisatie.....	14
Overwegingen	14
Maatregelen	15
5. Landelijke maatregelen	17
Overwegingen	17
Maatregelen	17
6. Vaccinatie	18
Overwegingen	18
Maatregelen	18
AVP.....	19
Overige locaties en maatregelen	20
1. Laboratoria en instituten met varkens	20

2. Uitbraak in een levensmiddelen- en diervoederbedrijven, grenscontrolepost, locatie voor dierlijke bijproducten, andere locaties inclusief vervoermiddel	20
3. Dierentuinen	20
4. Locaties met beschermde soorten en rassen	21
5. Preventieve maatregelen in natuurgebieden	22
Opheffen maatregelen	23
Overwegingen	23
Beperkingsgebieden	23
Vaccinatiegebied.....	23
Landelijke maatregelen	23
Herbevolking	24

Landelijk meldpunt voor bestrijdingsplichtige dierziekten (NVWA): **045- 546 31 88**
Dit nummer is 24 uur per dag en 7 dagen per week bereikbaar

Disclaimer

Het draaiboek is een handleiding voor een effectief en zorgvuldig optreden van het ministerie van LNV bij een uitbraak van KVP of AVP. Dit draaiboek dient enerzijds als een “checklist” voor de te nemen maatregelen bij een uitbraak en anderzijds als toelichting op de verschillende maatregelen en beleidsbeslissingen. Het draaiboek is gebaseerd op de Europese Diergezondheidsverordening (verordening (EU) nr. 2016/429) en onderliggende regelgeving, en op aanvullende nationale regelgeving.

Een draaiboek is een dynamisch geheel. De input van stakeholders, ervaringen met dierziekte-uitbraken en oefeningen, veranderende regelgeving en veranderende opvattingen zijn in dit draaiboek verwerkt. Dit draaiboek is door de minister van LNV vastgesteld. Op basis van nieuwe ontwikkelingen wordt het beleidsdraaiboek met enige regelmaat geactualiseerd. Het draaiboek is daarmee een weergave van de gehanteerde beleidslijn op een bepaald moment. Het gaat uit van een vereenvoudiging van de complexe situaties die kunnen ontstaan bij verschillende scenario’s van de uitbraak van KVP of AVP. Tijdens een uitbraak kan door de verantwoordelijke bewindspersoon worden afgeweken van de in dit draaiboek beschreven lijn, indien de situatie daartoe aanleiding geeft. Aan het draaiboek kunnen geen rechten ontleend worden.

Voorwoord

Introductie

In dit deel worden de maatregelen beschreven die in de ingestelde gebieden (kunnen) worden opgelegd bij een uitbraak van klassieke varkenspest en Afrikaanse varkenspest (KVP resp. AVP). Overal waar wordt gesproken van KVP wordt ook AVP bedoeld. Indien afwijkend wordt dit expliciet gemeld.

Alle maatregelen hebben als doel de verspreiding van het virus te voorkomen. Veel maatregelen zijn voorgeschreven in de betreffende Europese Diergezondheidsverordening (verordening (EU) nr. 2016/429, hierna: diergezondheidsverordening of DGV) en onderliggende regelgeving. Deze maatregelen staan in het hoofdstuk EU-maatregelen. Daarnaast kunnen lidstaten aanvullende maatregelen opleggen om de ziekte te bestrijden. Dat gebeurt in Nederland vanwege de specifieke situatie, de hoge bedrijfsdichtheid en het belang van de export. Deze maatregelen worden beschreven in het deel over nationale maatregelen.

In de DGV wordt gesproken van in de lijst opgenomen diersoorten (Vo 2020/1882). Bij KVP en AVP zijn dat alleen varkens. Daarom wordt voor het leesgemak in dit hoofdstuk alleen gesproken van varkens en niet van "in de lijst opgenomen diersoorten".

Veel maatregelen zijn van toepassing bij een uitbraak van KVP/AVP op een locatie waar varkens worden gehouden, de zogenaamde inrichtingen, een aantal op locaties zonder varkens, hier genoemd inrichting zonder varkens.

In een apart deel worden maatregelen besproken wanneer sprake is van besmettingen met AVP bij wilde zwijnen.

Informatie over de ziekten en over de beschikbare diagnostiek zijn onder andere te vinden op de websites van Wageningen Bioveterinary Research (WBVR), Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) en Royal GD (GD).

KVP en AVP zijn geen zoönosen. Er is geen gevaar voor de volksgezondheid.

Enkele begrippen

Uitbraak KVP/AVP is vastgesteld bij een varken (ook het wild zwijn).

Gevoelige dieren Diersoorten die besmet en ziek kunnen worden met het KVP/AVP virus. Alleen varkens zijn gevoelig voor infectie. Deze zijn opgenomen in de lijst van de DGV.

Niet-gevoelige dieren Andere diersoorten dan varkens zijn niet gevoelig voor een infectie met KVP/AVP; ze worden niet besmet met het virus. In dit document wordt dan gesproken van niet-gevoelige dieren/diersoorten. Het gaat om onder andere pluimvee, herkauwers en paarden.

Inrichting De definitie voor een inrichting volgens de DGV (Vo 2016/429) is een ruimte of milieu waar dieren worden gehouden op tijdelijke of permanente basis. Dit betreft dus niet alleen commerciële (professionele) houderijen, maar ook hobbyhouderijen en kinderboerderijen, dierentuinen, laboratoria of onderzoeksinstellingen.

Inrichting met varkens Dit betreft alle inrichtingen waar minimaal één varken wordt gehouden.

Pluimvee Vogels die worden gekweekt of in gevangenschap worden gehouden voor de productie van vlees, eieren voor consumptie of andere producten.

R&O Reiniging en ontsmetting.

Varkens Dieren van soorten behorend tot de familie *suidae*.

EU maatregelen

Regelingen in de Europese Unie (EU) zijn:

- Diergezondheidsverordening (DGV) (EU) 2016/429
- Gedelegeerde verordening (EU) 2020/687
- Uitvoeringsverordening (EU) 2023/594
- Uitvoeringsverordening (EU) 2021/934

Uit de bovenstaande verordening volgt dat lidstaten de onderstaande maatregelen moeten opleggen. De maatregelen worden voor verschillende situaties of regio's beschreven. Hierbij zij opgemerkt dat de verordeningen leidend zijn; de opsomming hieronder is bedoeld als handreiking maar is niet volledig. De Verordening legt vast welke maatregelen een lidstaat moet nemen.

1. Meldplicht

Indien een varken verschijnselen van KVP of AVP vertoont of indien redelijkerwijs kan worden aangenomen dat een dier in de gelegenheid is geweest om te worden besmet of drager van smetstof is, geeft de houder of de dierenarts hiervan terstond kennis aan de bevoegde autoriteit (Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit, de NVWA). De meldplicht geldt ook voor laboratoria die monsters van dieren onderzoeken (artikel 1.29 Besluit houders van dieren). De lidstaat dient de aanwezigheid of de vermoedelijke aanwezigheid van KVP of AVP in een lidstaat onmiddellijk bij de Europese Commissie en de andere lidstaten van de Europese Unie te melden (Vo 2016/429, artikel 19).

2. Maatregelen bij een besmetting op een inrichting

De uitvoering van en het toezicht op de maatregelen vallen onder de verantwoordelijkheid van de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA).

2.1 Maatregelen op een besmette inrichting (Vo 2020/687 artikelen 12-20)

- Bemonstering van varkens ten behoeve van tracering en epidemiologisch onderzoek.
- Ruimen (doden en vernietiging) van varkens.
- Reiniging en ontsmetting (R&O) materialen, vernietiging verontreinigde materialen.
- Bioveiligheidsmaatregelen.
- Traceren en vernietigen van varkens van de inrichting en van producten van besmette dieren.
- Epidemiologisch onderzoek.

2.2 Instellen van een beschermings- en bewakingsgebied (beperkingsgebieden) (Vo 2020/687 artikel 21)

Maatregelen in een beschermingsgebied (Bs-gebied) zijn minimaal 15 dagen van kracht. Na de voorlopige R&O van de laatst besmette inrichting kan het Bs-gebied opgeheven worden. Het gebied heeft een aanvullende periode van 15 dagen waarin er vergelijkbare maatregelen gelden als die in het bewakingsgebied (Bw-gebied). Maatregelen in het Bw-gebied duren minimaal 30 dagen (Bijlagen X en XI DA 2020/687). De maatregelen in de beperkingsgebieden zijn alleen van toepassing op inrichtingen, tenzij expliciet anders is vermeld.

Maatregelen in het beschermingsgebied (straal van minimaal 3 km rondom een uitbraak) (Vo 2020/687)

Verplichte maatregelen zijn onder andere:

- Inventarisatie van de inrichtingen met varkens (art. 25).
- Screening en inspectie van alle inrichtingen met varkens in het gebied (art. 26).

- Afschermplicht: varkens moeten gescheiden zijn van wilde dieren en niet-gevoelige dieren (art. 25).
- Gepaste ontsmetting bij in- en uitgangen van een inrichting met varkens (art. 25).
- Gepaste bio-beveiligingsmaatregelen voor personen en vervoermiddelen die met varkens in contact komen (art. 25).
- Bijhouden van registers van alle personen die inrichtingen met varkens in het gebied bezoeken (art. 25).
- Verbod op verplaatsingen van varkens vanuit, binnen en naar het Bs-gebied (art. 27).
- Verbod op verplaatsingen van (levende) producten, afkomstig van varkens, vanuit en naar het Bs-gebied (art. 27).
- Verbod op verplaatsingen van slachtafval, mest met inbegrip van gebruikt strooisel, huiden, vellen, vlees en vleesproducten vanuit en naar het Bs-gebied (art. 27).
- Verbod op winnen van sperma, eicellen en embryo's van varkens (art. 27).
- Verbod op ambulante kunstmatige inseminatie van varkens (art. 27).
- Verbod op ambulante natuurlijke dekking van varkens (art. 27).
- Verbod op het houden van shows, tentoonstellingen (jaar)markten en wedstrijden met varkens (art. 27).
- Verbod op heruitzetten in het wild.

Optionele maatregelen

- Uitzonderingen zijn mogelijk, op basis van een beoordeling door de NVWA, voor verplaatsen van o.a. dieren bestemd voor de slacht, mest, vlees, stro en voer. Er gelden dan aanvullende algemene (art. 22, 28) voorwaarden en specifieke voorwaarden (art. 29, 32, 33, 35-37).

Maatregelen in het bewakingsgebied (straal van minimaal 10 km rondom een uitbraak) (Vo 2020/687)

- Inventarisatie van de inrichtingen met varkens (art. 25).
- Screening van inrichtingen met varkens: een steekproef van bedrijfsbezoek volstaat (art. 41).
- Afschermplicht: gehouden varkens moeten gescheiden zijn van wilde dieren en niet-gevoelige diersoorten (art. 25).
- Gepaste ontsmetting bij in- en uitgangen van een inrichting met varkens (art. 25).
- Passende bio-beveiligingsmaatregelen voor personen en vervoermiddelen die met varkens in contact komen (art. 25).
- Verplicht bezoekersregister op inrichtingen met varkens (art. 25).
- Verbod op verplaatsingen van varkens en hun (levende) producten vanuit of naar het Bw-gebied. Dit geldt ook voor andere materialen m.u.v. materialen die veilig worden beschouwd door de NVWA.

EU maatregelen in de beperkingsgebieden gelden gedurende een minimale periode van 15 dagen en kunnen met 15 dagen worden verlengd (Bs-gebied) of 30 dagen (Bw-gebied).

In de gebiedsregeling worden deze maatregelen opgenomen. De maatregelen in het Bs- en Bw-gebied zijn in Nederland gelijk (nationale maatregel). Daar kan nog een aantal nationale maatregelen bijkomen. Deze zijn niet verplicht vanuit EU regelgeving, maar worden, in verband met de intensieve veehouderij en de handelsbelangen, in Nederland getroffen.

2.3 Afwijkingen van maatregelen bij een besmetting op een inrichting met varkens (Vo 2020/687, artikel 13, artikel 38)

In Vo 2020/687 artikel 13 zijn voorwaarden opgesteld om af te wijken van artikel 12 lid 1 a) zijnde het doden en vernietigen van varkens in een besmette inrichting met varkens indien zij geregistreerd staan als beschermd en/of zeldzaam huisdierras.

Bij een besmetting in een slachthuis, levensmiddelenbedrijf, diervoederbedrijf, grenscontrolepost, inrichting met dierlijke bijproducten en andere relevante locaties (dit ter beoordeling van de NVWA) neemt de NVWA passende, relevante maatregelen (artikel 38).

3. Maatregelen bij een uitbraak bij wilde zwijnen (Vo 2020/687 artikelen 62-65; Uitvoeringsverordeningen artikel 3, onderdeel b, 2023/594 en artikel 3, onderdeel b, 2021/934)

LNV heeft een apart draaiboek gewijd aan de aanpak en bestrijding van een uitbraak bij wilde zwijnen (niet gehouden varkens).

In het kort worden direct bij de eerste besmetting onderstaande maatregelen genomen.

- Instellen van een besmet gebied (art. 63).
- Post mortem onderzoek en nemen van monsters voor diagnostiek van doodgeschoten en dood gevonden wilde zwijnen. Deze onderzoeken vinden plaats bij WBVR in Lelystad (art. 64).
- Afvoeren en verwerken van kadavers van wilde zwijnen, die vermoedelijk besmet zijn met KVP of AVP (art. 63).
- Afschermen gehouden varkens (art. 64).
- Informeren veehouders, dierenartsen, jagers en andere betrokkenen (art. 63).
- Bio-beveiligingsmaatregelen en andere maatregelen om verspreiding te voorkomen (art. 65).
- Verbod op verplaatsing van wilde zwijnen (Vo 2023/594 artikel 48).
- Instellen van een operationele groep van deskundigen (art. 66).

4. Instellen van zones (Vo 2023/594)

Maatregelen

Uitvoeringsverordening 2023/594 van de EC gaat over vaststelling van bijzondere maatregelen ter bestrijding van AVP. Bij de zonering maakt de EC onderscheid in drie zones (beperkingszones) I-III, ook bij een uitbraak bij gehouden varkens en/of bij een uitbraak bij wilde zwijnen (wilde varkens).

AVP

- 1) Restricted Zone III (RZ III): uitbraken van AVP bij gehouden varkens (>1 uitbraak op een inrichting (Vo 2023/594 artikel 7)).
- 2) Restricted Zone II (RZ II): uitbraken van AVP alleen bij wilde varkens (artikel 6 Vo 2023/594).
- 3) Restricted Zone I (RZ I): gebied met een verhoogd risico, maar zonder uitbraken van AVP en grenzend aan RZ II en/of RZ III (artikel 5 Vo 2023/594).

In de regio's gelden allerlei maatregelen. De maatregelen die gelden in regio II worden in het deel over de bestrijding van AVP bij wilde zwijnen besproken. Bij een uitbraak in een inrichting is de overheid verplicht een beperkingszone overeenkomstig artikel 21, lid 1, van Vo 2020/687 in te stellen. De maatregelen die dan van toepassing worden staan eveneens in dit document, in Vo 2023/594 en zijn opgenomen in de gebiedsregeling.

De maatregelen hebben betrekking op verplaatsing van zendingen van varkens, levende producten, producten van varkens of bijproducten van gehouden varkens gehouden op inrichtingen in zones van inrichtingen in beperkingszones naar een locatie binnen of buiten deze zones.

Maatregelen in zone III (Vo 2023/594 artikelen 9-47)

Er geldt een verbod op verplaatsingen van (art. 9-13)

- Gehouden varkens
- Levende producten van varkens
- Dierlijke bijproducten van varkens
- Vers vlees en vleesproducten incl. casings van varkens

Op de verboden die door de Vo worden opgelegd zijn uitzonderingen mogelijk. Als er gebruik wordt gemaakt van die uitzondering dan is een en ander mogelijk onder specifieke voorwaarden.

KVP

1) Besmet gebied: Indien er een besmetting met wilde zwijnen is geconstateerd wordt er een besmet gebied aangewezen. Voor dit besmette gebied gelden maatregelen op basis van de uitvoeringsverordening (EU) nr. 2021/934.

5. Opheffen van maatregelen

Volgens Vo. 2020/687 mogen de EU-maatregelen in het beschermingsgebied worden ingetrokken als is voldaan aan de volgende voorwaarden (artikel 39):

- Op de laatst besmette inrichting zijn alle gevoelige dieren gedood en verwijderd en er heeft een (voorlopige) R&O plaatsgevonden;
- Er zijn ten minste 15 dagen verstreken;
- In alle in het beschermingsgebied gelegen inrichtingen met ziektegevoelige dieren is met gunstig resultaat een klinisch en eventueel aanvullend laboratoriumonderzoek uitgevoerd.

De EU-maatregelen in het bewakingsgebied worden ingetrokken als is voldaan aan de volgende voorwaarden (artikel 55):

- Op de laatst besmette inrichting zijn alle gevoelige dieren gedood en verwijderd en er heeft een (voorlopige) R&O plaatsgevonden;
- Er zijn ten minste 30 dagen verstreken;
- In een steekproef van de inrichtingen die in het Bw-gebied gelegen zijn is met gunstig resultaat een klinisch en eventueel aanvullend laboratoriumonderzoek uitgevoerd.

Afhankelijk van het gebied kunnen maatregelen geleidelijk versoepeld worden. Met de intrekking van het gebied worden ook alle voor het gebied geldende maatregelen opgeheven. Wel worden er eisen gesteld voor herbevolking van besmette inrichtingen (art. 57-61).

6. Overige acties

De overheid stelt een groep van deskundigen in die de overheid adviseert. In Nederland is dat de Deskundigengroep Dierziekten die op verzoek van LNV bij elkaar wordt geroepen. Bij een uitbraak bij wilde zwijnen wordt de groep uitgebreid met deskundigen op het gebied van wilde zwijnen.

Extra (nationale) maatregelen bij een uitbraak bij gehouden varkens (inrichting)

Introductie

De Minister van LNV kan op basis van nationale regelgeving verschillende (landelijke) maatregelen opleggen, aanvullend op de maatregelen die zijn voorgeschreven in de EU verordeningen. Dit zijn onder andere:

- Standstill van 72 uur (korter of langer, al naar gelang de situatie)
- Preventief ruimen van risicovolle inrichtingen met varkens
- Hygiënemaatregelen en vervoersbeperkende maatregelen
- Regionalisatie
- Bezoekersregeling
- Afscherm- en/of opstalplicht
- Manifestatie-/evenementenverbod
- Vaccinatie
- Fokverbod

Deze instrumenten zijn beknopt toegelicht in Hoofdstuk 3 van het generieke deel van de beleidsdraaiboeken voor bestrijdingsplichtige dierziekten.

Hieronder worden de maatregelen beschreven die worden opgelegd gedurende de standstill, in de beperkingsgebieden, de besmette en vrije regio's en (in het geval van KVP) het vaccinatiegebied. Het vaccinatiegebied is het gebied waarbinnen noodvaccinatie tegen KVP wordt toegepast. Volgens het Nederlandse vaccinatieplan is dit een gebied van minimaal 2 km rondom elke uitbraak.

De gebieden overlappen elkaar in een aantal gevallen (beperkingsgebieden, besmette regio). In dat geval geldt voor een inrichting het strengste regime (standstill → beperkingsgebieden → regio III → regio II → regio I). Voor het vaccinatiegebied gelden in sommige gevallen aparte regels.

De meeste maatregelen zijn van toepassing op varkens en inrichtingen met varkens, maar er zijn ook maatregelen van toepassing op (producten van) ongevoelige dieren gehouden in een inrichting of op activiteiten of materialen die samenhangen met het houden van ongevoelige dieren op inrichtingen. Dit wordt gedaan omdat transport van en naar een inrichting met varkens riskanter is dan van of naar inrichtingen zonder varkens. Ook wordt aangegeven welke maatregelen in natuurgebieden kunnen worden uitgevoerd. De maatregelen bij een besmetting van wilde zwijnen wordt in een apart draaiboek beschreven.

De minister kan de maatregelen beschreven in dit hoofdstuk toepassen, maar kan ook besluiten hiervan af te wijken als de (epidemiologische) situatie en ontwikkelingen daartoe aanleiding geven. Alle maatregelen beschreven in dit hoofdstuk gaan over extra maatregelen die de Minister kan nemen bovenop de EU maatregelen die worden genoemd in de verschillende verordeningen.

1. Standstill

De EU regelgeving kent geen algehele landelijke standstill. Er zijn alleen beperkingen verplicht in de beperkingsgebieden en voor de verschillende zones.

Overwegingen

Een standstill kan worden afgekondigd bij een uitbraak van KVP of AVP in een inrichting met varkens. Bij een besmetting met KVP/AVP van wilde zwijnen wordt in principe geen landelijke standstill afgekondigd.

Een standstill wordt in principe afgekondigd in heel Nederland gedurende 72 uur. Het betreft transporten met evenhoevigen, paarden, pluimvee en producten van en voor deze dieren. Indien op het moment van afkondiging nog transporten onderweg zijn, is het toegestaan deze naar de bestemde locatie te brengen.

Transport van levend vee (varkens, paarden en herkauwers) is niet toegestaan. Hoewel niet-gevoelige dieren als zodanig geen risico vormen voor de verspreiding van KVP/AVP, vormt het transport van dieren van en naar inrichtingen dat wel. Bovendien is voor de NVWA in de eerste dagen na de eerste uitbraak menskracht nodig voor onder andere het implementeren en handhaven van maatregelen op de besmette inrichting en in de beperkingsgebieden, voor traceringswerk en voor het inrichten van de crisisorganisatie. Vermeden moet worden dat te veel inzet gaat naar controle van diertransporten (wel of niet van inrichtingen met varkens). Bovendien is het mogelijk dat ook varkens worden vervoerd in transportmiddelen als die worden gebruikt voor transport van niet-gevoelige dieren. Aangezien transport van varkens de grootste risicofactor is voor verdere verspreiding moet dat zoveel mogelijk worden voorkomen. Daarom geldt het verbod op transport van levend vee.

Naast levend vee is er voor een aantal producten van vee en pluimvee ook een transportverbod, omdat transporten van en naar inrichtingen een risico vormen of vanwege handhavingsaspecten.

Onder voorwaarden geldt een uitzondering voor *pluimvee* (dieren incl. eendagskuikens en eieren) en *melk*. Uitzonderd kunnen worden: consumptie-eieren, eendagskuikens, broedeieren en levend pluimvee. De reden hiervoor is dat wagens die voor deze transporten worden gebruikt herkenbaar zijn, in deze wagens transport van varkens niet goed mogelijk is en de pluimveesectoren ernstig lijden onder een algehele standstill voor een ziekte waarvoor deze transporten geen risico (hoeven te) vormen. Een tweede uitzondering kan worden gemaakt voor melk die wordt opgehaald door de rijdende melkontvangst (RMO). Hiervoor geldt eenzelfde argumentatie als voor eieren etc. De RMO is herkenbaar en niet geschikt voor transport van vee.

Aan transporten die vallen onder deze uitzonderingen zijn wel voorwaarden verbonden; transport tussen inrichtingen met varkens zonder tussentijdse reiniging en desinfectie is niet toegestaan. Na elk bezoek aan een inrichting met varkens dient de wagen te worden gereinigd en gedesinfecteerd.

Maatregelen

a. Vervoer van varkens

Het vervoer van varkens over de openbare weg is niet toegestaan.

b. Vervoer van niet-gevoelige diersoorten

Het vervoer van herkauwers en paarden over de openbare weg is niet toegestaan.

Uitzonderingen zijn mogelijk in onderstaande gevallen:

- Het vervoer van paarden in levensbedreigende situaties naar een kliniek, indien voorzien van een verklaring van de behandelende dierenarts.
- Melkgevende en hoogdrachtige herkauwers mogen in de eerste 24 uur na afkondiging van de standstill naar de eigen inrichting worden gehaald, mits de vervoersafstand niet meer dan 10 km bedraagt.

- Eendagskuikens mogen worden afgevoerd. Van inrichtingen met varkens mogen de kuikens alleen op de openbare weg worden opgehaald en worden vervoerd naar een locatie zonder varkens. Transport dient één-op-één plaats te vinden.
- Slachtrijpe vleeskuikens mogen rechtstreeks naar een slachthuis worden vervoerd ten behoeve van de slacht, mits dit vervoer rechtstreeks plaatsvindt, dus één-op-één en met een hygiëneprotocol.

c. Vervoer van levende producten (sperma, eicellen, embryo's) van varkens

Het vervoer van levende producten (sperma, eicellen en embryo's) van varkens is niet toegestaan. Gebruik van al op de inrichting met varkens aanwezige levende producten is toegestaan met in achtneming van de bezoekersregeling. De bezoekersregeling wordt beschreven in het deel "Landelijke maatregelen".

d. Mest

Mest van varkens, herkauwers, paarden of pluimvee dient verplicht op de inrichting waar het is geproduceerd te worden opgeslagen. Het transport of aanwenden van mest wordt daarmee verboden. Het is voor de NVWA namelijk niet te controleren of de mest al dan niet van een inrichting met evenhoevigen komt.

e. Melk

Het transport van melk van de wei naar een inrichting met varkens is toegestaan met een door de NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol.

Vervoer van melk vanaf een inrichting met varkens is toegestaan mits direct afgeleverd bij de melkfabriek (dus de inrichting met varkens is de laatste inrichting in de rij) én met een door de NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol. Er mag geen melktransport plaatsvinden tussen inrichtingen met varkens zonder tussentijdse R&O.

Bij het ophalen van melk van inrichtingen zonder varkens dient de chauffeur wel met een rittenlijst de route en de inrichtingen bij te houden.

f. Eieren afkomstig van inrichtingen

Van inrichtingen met varkens mogen de broed- en consumptie-eieren onder voorwaarden worden afgevoerd: ze mogen worden vervoerd naar inrichtingen zonder varkens (zoals kuikenbroederijen, pakstations en ei-verwerkende industrie). Transport dient een-op-een plaats te vinden. Na lossing dient R&O plaats te vinden volgens een door de NVWA goedgekeurd protocol.

g. Diervoeders

Het vervoer van diervoeders naar een inrichting is verboden. Om welzijnsredenen wordt hierop een uitzondering gemaakt voor het vervoer van voeders bestemd voor pluimvee, konijnen en proefdieren op inrichtingen zonder evenhoevigen. Dit voeder moet van de fabriek één-op-één vervoerd worden naar de inrichting zonder evenhoevigen en aflevering moet plaatsvinden op basis van een door de NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol.

Tijdens de standstill is er een uitzondering mogelijk voor vervoer van vochtrijk diervoeder naar een tussenopslag, zijnde een locatie zonder gevoelige dieren. Met vochtrijke diervoeders worden producten bedoeld afkomstig van levensmiddelenbedrijven zoals bierbrouwers, suikerindustrie, zetmeelindustrie en producenten van voorgebakken aardappelproducten. Deze bedrijven hebben slechts een beperkte opslag van reststromen die tijdens productie geproduceerd worden. Deze producten en transport van de fabriek naar de tussenopslag, zonder dieren, vormen geen risico voor de verspreiding van het virus.

h. Destructiemateriaal

Destructiemateriaal van inrichtingen met varkens mag worden opgehaald onder voorwaarden afgesproken met het destructiebedrijf.

i. Vervoermiddelen

Verplaatsen van lege vervoermiddelen voor het vervoer van vee, pluimvee, melk, diervoeder of mest van en naar een inrichting met varkens is niet toegestaan.

Uitgezonderd is het verplaatsen van vervoermiddelen voor het vervoer van eendagskuikens, voor het vervoer van paarden in levensbedreigende situaties naar een kliniek, voor het eenmalig

vervoer van melkgevende evenhoevigen naar huis, voor diervoeder of voor melktransport van inrichtingen zonder varkens en inrichtingen met varkens (onder extra voorwaarden).

j. Bezoekers

Bezoekers (privé en professionals) mogen op inrichtingen met varkens het bedrijfsgedeelte met varkens niet betreden. Uitzonderingen gelden in geval van noodsituaties.

Een hygiëneprotocol is te allen tijde van toepassing voor andere delen dan het bedrijfsgedeelte.

De bezoekersregeling wordt beschreven in het deel "Landelijke maatregelen".

2. Preventief ruimen

Overwegingen

De Minister van LNV kan besluiten om op basis van epidemiologische informatie of andere aanwijzingen over te gaan tot de preventieve doding van varkens op andere inrichtingen met varkens dan de besmette inrichting. Dergelijke inrichtingen worden beschouwd als verdacht. Doel van de maatregel is verspreiding van de ziekte te voorkomen.

Maatregelen

Preventieve doding gebeurt voor zover nu kan worden ingeschat in een 1 km zone rondom de besmette inrichting. Bij AVP zal dit worden overwogen bij elke nieuwe uitbraak op een inrichting. Bij KVP wordt dit overwogen gedurende de periode dat nog niet tot noodvaccinatie is overgegaan. Varkens op andere inrichtingen, niet gelegen in een 1 km zone rondom een uitbraak, kunnen ook verdacht worden beschouwd als traceringsonderzoek of epidemiologisch onderzoek uitwijst dat er riskante contacten zijn geweest met de inrichting waar de besmetting is aangetroffen. Ook varkens op dergelijke inrichtingen kunnen preventief worden gedood. Verordening 2020/687 biedt de competente autoriteit de mogelijkheid hiertoe over te gaan (artikel 22).

In Nederland zal wat betreft preventief ruimen gedifferentieerd beleid worden toegepast. Varkens op kleinschalige inrichtingen met varkens worden in principe niet preventief geruimd. Een kleinschalig (hobby-)bedrijf (inrichting) wordt in Nederland gedefinieerd als een inrichting die aan de volgende voorwaarden voldoet:

- Er worden maximaal 4 varkens ouder dan 12 weken gehouden (artikel 2.27b, Besluit houders van dieren).
- Er worden geen varkens geleverd aan professionele varkensbedrijven (artikelen 2.27g-2.27n, Besluit houders van dieren).

Alle andere maatregelen uit de Europese verordening en de eventuele extra, nationale maatregelen zijn ook van toepassing op hobbylocaties met varkens (kleinschalige inrichtingen). Gedifferentieerd beleid is van toepassing waar mogelijk. Vooralsnog betreft dit alleen dat varkens op deze locaties niet preventief worden geruimd. Als er op inrichtingen varkens worden gehouden die op de lijst van International Union for Conservation of Nature (IUCN) staan, of op de lijst van de Stichting Zeldzame Huisdierrassen (SZH) wordt per geval bekeken hoe met deze varkens wordt omgegaan (zie het deel "Overige locaties en maatregelen" paragraaf 4).

3. Beperkingsgebieden volgens Vo 2020/687 (beschermings- en bewakingsgebied)

Overwegingen

De Minister van LNV maakt geen onderscheid in het Bs- en Bw-gebied. Ook kan de Minister nog extra maatregelen opleggen in de beperkingsgebieden. Dit gebeurt omdat er in Nederland een hoge bedrijfsdichtheid is en Nederland grote exportbelangen heeft waardoor het zo effectief mogelijk bestrijden van een besmetting erg belangrijk is. De periode waarin de maatregelen van toepassing zijn is minimaal die van de verplichte EU periode voor beide beperkingsgebieden. Aanvullende nationale maatregelen zijn extra ten opzichte van de verplichte EU maatregelen uit de genoemde verordeningen.

Maatregelen

Vervoer van niet-gevoelige diersoorten

Andere landbouwhuisdieren dan varkens mogen niet worden vervoerd vanaf of naar een inrichting met varkens, tenzij met een ontheffing van de NVWA en in dat geval altijd met een hygiëneprotocol en één-op-één.

Er zijn enkele uitzonderingen:

- Eendagskuikens mogen worden vervoerd naar een andere locatie, mits met een hygiëneprotocol en slechts in een-op-een vervoer.
- Pluimvee mag rechtstreeks naar een slachthuis worden vervoerd ten behoeve van de slacht of naar een eindlegbedrijf indien het opfokhennen betreft, mits dit vervoer rechtstreeks plaatsvindt, dus één-op-één en met een hygiëneprotocol.

Mest

Mest van gevoelige én niet-gevoelige dieren afkomstig van inrichtingen met varkens moet op één plaats worden opgeslagen. Daarmee wordt het aanwenden van deze mest verboden. Bij mestopslagproblemen mag afvoer plaatsvinden met ontheffing en op basis van een door de NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol.

Melk

Vervoer van melk vanaf een inrichting met varkens is toegestaan mits direct afgeleverd bij de melkfabriek (dus de inrichting met varkens is de laatste inrichting in de rij van melkophalen) én met een door de NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol. Er mag geen melktransport plaatsvinden tussen inrichtingen met varkens zonder tussentijdse R&O.

Vervoer van melk tussen inrichtingen zonder varkens is toegestaan waarbij de chauffeur met een rittenlijst de route en de inrichtingen moet bijhouden.

Eieren

Van inrichtingen met varkens mogen broed- en consumptie-eieren worden vervoerd naar inrichtingen zonder varkens (zoals kuikenbroederijen, pakstations en ei-verwerkende industrie). Transport dient een-op-een plaats te vinden met een goedgekeurd hygiëneprotocol.

Diervoeders

Het vervoer van diervoeders vanaf een inrichting met varkens is verboden.

Het vervoer van diervoeders naar een inrichting met varkens is toegestaan volgens een door de NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol en slechts in een één-op-één transport.

Destructiemateriaal

Destructiemateriaal van inrichtingen met varkens mag worden opgehaald op basis van de voorwaarden afgesproken met het destructiebedrijf.

Vervoermiddelen

Verplaatsen van lege vervoermiddelen van vee is niet toegestaan tenzij nodig voor transporten die zijn toegestaan. Vervoermiddelen die worden gebruikt voor transport van niet-gevoelige diersoorten of producten van of voor niet-gevoelige diersoorten van of naar een inrichting met varkens dienen na elk bezoek aan een inrichting onmiddellijk te worden gereinigd en gedesinfecteerd volgens een door de NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol voor ze een andere inrichting bezoeken.

Fokverbod

Het is ter overweging een fokverbod in te stellen, in een beperkingszone, landelijk en/of in een regio. Met een fokverbod wordt voorkomen dat in een gebied telkens nieuwe vatbare varkens worden geboren. Het effect van deze maatregel is pas zichtbaar na ongeveer 4 maanden (draagtijd zeug 115dgn). De maatregel van het fokverbod wordt overwogen na inschatting van het verloop van de epidemie en na consultatie van de deskundigengroep dierziekten.

4. Regionalisatie

Overwegingen

De EU schrijft voor dat er voor AVP en KVP zones moeten worden ingesteld zodra er een besmetting is bij meer dan één inrichting en/of bij een besmetting bij wilde zwijnen. Voor AVP is een gedetailleerde uitvoeringshandeling opgesteld (Vo 2023/594), voor KVP in de uitvoeringshandeling 2021/934.

Daarnaast kan Nederland zelf regio's instellen, afhankelijk van de situatie. Hierbij wordt een 'besmette' regio (of meerdere regio's) aangewezen. Niet-besmette regio's worden beschouwd als vrije regio. De besmette regio wordt door vervoers- en hygiënemaatregelen epidemiologisch gescheiden van de vrije regio.

Regionalisering vergt veel van de sector (kosten) en handhavende diensten (capaciteit), maar kan bijdragen aan het verlagen van de kans dat inrichtingen in heel Nederland worden besmet. Net als de standstill is deze regionalisering een nationale maatregel, aanvullend op de verordening voor AVP (2023/594) en KVP (2021/934).

Voor het vaststellen van de grenzen van de besmette regio wordt gebruik gemaakt van 20 bestaande, 'slapende' regio's (zie bijlage in het algemene deel van het beleidsdraaiboek). Deze 20 regio's zijn gekozen vanwege de bestaande infrastructuur (water, wegen), die kan worden gebruikt als grens. Deelregio's worden bij een uitbraak samengevoegd tot de uiteindelijke besmette regio. Regio's zonder uitbraken worden als vrije regio's aangemerkt.

Regionalisering wordt overwogen als de kans reëel is dat een substantieel aantal inrichtingen besmet zal worden door besmettingen tussen epidemiologisch verbonden inrichtingen. Tijdens de standstill zal op basis van een epidemiologische analyse worden besloten of regionalisering een toegevoegde waarde heeft en zo ja, welke regio's worden onderscheiden.

Het gaat in dit hoofdstuk dus om extra, nationale maatregelen, naast de maatregelen die verplicht zijn in de zones I-III volgens Vo 2023/594 bij AVP en Vo 2021/934 bij KVP.

De maatregelen in een besmette regio zijn alleen van toepassing op inrichtingen met varkens.

Regionalisering is met name relevant voor de volgende activiteiten:

- Vervoer levende varkens
- Ophalen en vervoer van destructiemateriaal
- Ophalen en vervoer en aanwenden van mest

De haalbaarheid van het regionaliseren zal per activiteit worden beoordeeld.

Maatregelen

a. Vervoer van varkens

Het vervoer van varkens is in principe niet toegestaan. Vervoer kan, indien nodig, plaatsvinden met een ontheffing van de NVWA.

b. Vervoer van niet-gevoelige dieren

Het vervoer van niet-gevoelige dieren van een inrichting met varkens naar een andere inrichting met varkens is toegestaan, maar slechts met hygiëneprotocol en één-op-één.

Het vervoer van niet-gevoelige dieren van een inrichting met varkens naar een inrichting zonder varkens en van een inrichting zonder varkens naar een inrichting met varkens is eveneens gebonden aan bovengenoemde voorwaarden.

c. Levende producten varkens

Het leveren van sperma van varkens bij een inrichting met varkens is toegestaan indien dit gebeurt aan de openbare weg grenzend aan de inrichting van bestemming en met in achtname van het hygiëneprotocol en de bezoekersregeling.

d. Mest

Mest van gevoelige én niet gevoelige dieren gehouden in inrichtingen met varkens dient verplicht op één plaats te worden opgeslagen. Het aanwenden van deze mest wordt daarmee verboden. Bij mestopslagproblemen kan afvoer geschieden onder toezicht naar een aangewezen opslagplaats of installatie voor mestverwerking in de regio of, indien niet mogelijk, buiten de regio. De afvoer

vindt plaats met ontheffing van de NVWA en op basis van een door de NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol.

e. Melk

Vervoer van melk vanaf een inrichting met varkens is toegestaan mits direct afgeleverd bij de melkfabriek (dus de inrichting met varkens is de laatste inrichting in de rij) én met een door de NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol. Er mag geen melktransport plaatsvinden tussen inrichtingen met varkens zonder tussentijdse R&O.

Vervoer van melk tussen inrichtingen zonder varkens is toegestaan waarbij de chauffeur met een rittenlijst de route en de inrichtingen moet bijhouden.

f. Diervoeders

Het vervoer van diervoeders vanaf een inrichting met varkens is verboden. Het vervoer van diervoeders naar een inrichting met varkens is toegestaan mits:

- Dit vervoer rechtstreeks naar de plaats van bestemming gaat en
- Dit gebeurt overeenkomstig een goedgekeurd hygiëneprotocol.

g. Destructiemateriaal

Destructiemateriaal van inrichtingen met varkens mag worden opgehaald, onder de voorwaarden die LNV heeft afgesproken met het destructiebedrijf.

h. Bezoekers

De bezoekersregeling is van toepassing. De bezoekersregeling wordt beschreven in het deel "Landelijke maatregelen".

5. Landelijke maatregelen

Overwegingen

Bij een uitbraak kan de minister van LNV naast een standstill ook andere landelijke maatregelen opleggen. Dit kan regionaal of landelijk. Maatregelen kunnen onder andere zijn:

- opstal-/afschermplicht
- bezoekersregeling
 - hygiëneprotocol stalbezoek
 - hygiëneprotocol erfbezoek

Maatregelen

Opstalplicht/afschermplicht

Alle varkens moeten in een afgesloten stal op een geregistreerde inrichting worden gehouden of moeten zodanig worden afgeschermd dat geen contact, noch direct noch indirect (via bijvoorbeeld materialen of ongedierte) met varkens van andere inrichtingen of met wilde zwijnen mogelijk is. Voor inrichtingen waar geen stal is moet de houder met afrastering zorgen dat er geen contact mogelijk is. Dit kan door het plaatsen van een hek, of een dubbele omheining zodanig dat wilde zwijnen de inrichtingen niet kunnen oplopen. Ook dient te worden voorkomen dat er etensresten of materialen van buiten (onbedoeld) op het erf terecht komen. Daarbij dient de lokale en nationale regelgeving hierover uiteraard in acht te worden genomen.

De bezoekersregeling

Bezoek is alleen toegestaan als dat noodzakelijk is voor volksgezondheid, diergezondheid, dierenwelzijn, onderzoek en onderwijs of de gezondheid van mensen. Bezoekers van inrichtingen moeten het door de NVWA goedgekeurde hygiëneprotocol naleven en zich registreren. In geval van een noodsituatie is het mogelijk hierop een uitzondering te maken als de situatie dit vereist. De bezoekersregeling geldt voor bezoekers en voor het vervoermiddel van een bezoeker.

De bezoekersregeling kan van hetzelfde regime zijn als in de beperkingsgebieden of een vorm waarbij de bezoekersregeling voor bepaalde inrichtingen geldt. Uitzondering zijn mogelijk, bijvoorbeeld voor bezoek van docenten en studenten aan stallen van een onderwijsinstelling.

De regeling houdt het volgende in. Er geldt een algemeen bezoekverbod voor ruimtes waar varkens worden gehouden. Voor personeel geldt dat zij de stal mogen bezoeken als zij het hygiëneprotocol naleven en als zij in de 24 uur daaraan voorafgaand geen andere inrichting hebben bezocht.

Een varkenshouder dient een register bij te houden van alle bezoeken aan een varkensverblijfplaats. De volgende informatie dient in elk geval te worden geregistreerd:

- Naam, adres en woonplaats van de bezoeker;
- Reden van het bezoek;
- Het kentekenbewijs van het vervoermiddel;
- De datum en het tijdstip van aankomst en vertrek van het bezoek.

6. Vaccinatie

Overwegingen

Besmette inrichtingen met varkens worden geruimd, tenzij voor uitzondering een goede reden bestaat (bijvoorbeeld dieren van de Nederlandse zeldzame rassen die als zodanig staan geregistreerd in het bestand van de Stichting zeldzame huisdierrassen; zie hiervoor het deel "Overige locaties en maatregelen"). Voor inrichtingen met varkens die nabij de met KVP besmette inrichting liggen zal een beschermende vaccinatie, de zogenoemde "vaccinatie voor het leven", als een van de bestrijdingsmaatregelen toegepast worden. Op die manier wordt zoveel mogelijk voorkomen dat gezonde, niet besmette varkens preventief worden geruimd. Gevaccineerde varkens kunnen, net als niet tegen KVP gevaccineerde varkens, hun productielevens voltooien. Wanneer wordt voldaan aan de voorwaarden van de geldende regelgeving en internationale standaarden, zoals monitoring en kanalisatie, is er geen belemmering voor de afzet van producten van gevaccineerde dieren in de markt. Eventuele drempels voor afzet kunnen ontstaan door keuzes die (internationale) marktpartijen maken en daar speelt de overheid slechts een bescheiden rol in.

In Europa is het toegestaan noodvaccinatie in het geval van een uitbraak van KVP toe te passen. Nederland heeft er voor gekozen hierbij het zogenaamde DIVA principe (differentiating infected from vaccinated animals) toe te passen, waarmee er onderscheid gemaakt kan worden tussen dieren die gevaccineerd zijn en dieren die besmet zijn. Het ministerie van LNV heeft een contract afgesloten met een farmaceutisch bedrijf dat, indien nodig, per direct een noodvoorraad vaccins beschikbaar zal stellen. De vaccinatiestrategie wordt beschreven in een apart document en past binnen het kader van de Europese gedelegeerde verordening (Verordening (EU) nr. 2023/361). Uiterlijk twee dagen voor aanvang van het officiële vaccinatieprogramma moet het voorlopige plan bij de Europese Commissie worden ingediend. Vervolgens dient zo spoedig mogelijk, en uiterlijk twee weken na het begin van het vaccinatieprogramma het officiële vaccinatieprogramma en de wijzigingen en actualiseringen daarvan bij de Commissie te worden ingediend. Hieronder zal een korte toelichting worden gegeven op het plan.

Maatregelen

Vaccinatie

Door WBVR is doorgerekend wat een optimale strategie is. In grote lijnen komt het er op neer dat in een gebied van 2 km rond elke uitbraak alle niet drachtige varkens op alle inrichtingen worden gevaccineerd. Zeugen die worden ingezet voor 'productie' van biggen worden niet gevaccineerd, om te voorkomen dat bij een subklinisch verlopende infectie er carrierbiggen worden geboren die leiden tot een nieuwe uitbraak later. Alle andere varkens (biggen, vleesvarkens, beren) worden wel gevaccineerd, onder toezicht van de NVWA. Op basis van advies van deskundigen kan de strategie worden aangepast aan de uitbraaksituatie.

Alle varkens die voor vaccinatie in aanmerking komen krijgen een eenmalige vaccinatie toegediend. Indien een inrichting met varkens voor een tweede keer in een vaccinatiegebied komt te liggen zullen alle nog niet-gevaccineerde varkens op die inrichting worden gevaccineerd. De biggen die jonger zijn dan vier weken en door de omstandigheden al een eerste vaccinatie hebben gekregen zullen in dat geval een tweede vaccinatie krijgen.

Ieder gevaccineerd varken zal worden geregistreerd en indien nodig zal er een extra oormerk worden aangebracht. De oormerken zullen sterk overeen komen met de gebruikelijke I&R merken, echter zal er een andere kleur en andere codering worden gebruikt. Dit staat in nader detail uitgewerkt in het vaccinatieplan. Per inrichting wordt er een register bijgehouden met het aantal gevaccineerde varkens in die inrichting. Exploitanten van inrichtingen houden in het register bij welke varkens worden afgevoerd. Afvoer van gevaccineerde varkens is alleen toegestaan onder toezicht van de NVWA en wordt in een centrale database geregistreerd. Inrichtingen met gevaccineerde varkens blijven geregistreerd als 'gevaccineerde inrichting' zo lang er gevaccineerde varkens op de inrichting aanwezig zijn.

Producten van gevaccineerde varkens vormen géén gevaar indien het door mensen wordt geconsumeerd, en zullen op de interne Europese markt worden afgezet. Aangezien het vaccinatiegebied in het beschermingsgebied zal liggen zijn de voorwaarden uit artikel 33 van verordening 2020/687 voor het toestaan van verplaatsingen van vers vlees dat verkregen is van gehouden dieren van in het beschermingsgebied gelegen inrichtingen van toepassing.

Screening

Indien alle gevaccineerde varkens uit het vaccinatiegebied zijn verwijderd zal er een finale screening plaatsvinden. Deze screening is bedoeld om vast te stellen of het vaccinatiegebied daadwerkelijk vrij is van KVP.

Bij de screening zal gebruik worden gemaakt van een E^{rns}-ELISA test. Met deze test is het mogelijk om onderscheid te maken tussen gevaccineerde en geïnfecteerde varkens. Om niet-gevaccineerde varkens te testen wordt er gebruik gemaakt van de E2-ELISA test.

Universiteit Wageningen heeft middels onderzoek geadviseerd over de juiste manier om de finale screening uit te voeren^{1,2}. Dit advies geeft aan dat er per hok één dier moet worden bemonsterd als steekproef. Hierbij wordt nog onderscheid gemaakt tussen vleesvarkensbedrijven en vermeerderingsbedrijven:

- Vleesvarkensbedrijven: 1 varken per hok met een minimum van 90 dieren per inrichting.
- Vermeerderingsbedrijven: 1 big per hok met een minimum van 144, en minimaal 61 zeugen per inrichting.

In het geval van gevaccineerde varkens is er helaas geen serologische confirmatietest beschikbaar. Ter uitsluiting van een mogelijk vals-positieve serologische test zal een follow-up PCR test op weefsel van een seropositief varken worden uitgevoerd. Een positieve PCR test bevestigt dat het varken met KVP geïnfecteerd is (geweest). Een negatieve PCR test bevestigt dat het dier in alle waarschijnlijkheid niet besmet is, of besmet is geweest, met KVP.

AVP

Tegen AVP kan niet worden gevaccineerd, omdat er op het moment van publicatie van dit draaiboek geen geregistreerd en werkzaam vaccin is.

¹ J.A. Backer et al. Modelling the effectiveness and risks of vaccination strategies to control classical swine fever epidemics (J.R.Soc.Interface doi:10.1098/rsif.2008.0408)

² R.H.M. Bergevoet et al. Vaccination against Classical Swine Fever: epidemiological and social-economic consequences (ISBN/EAN:978-90-8615-168-4)

Overige locaties en maatregelen

1. Laboratoria en instituten met varkens

Bij een besmetting in een laboratorium of instituut met varkens kunnen onder andere de volgende maatregelen genomen. In artikel 13 van Vo 2020/687 is aangegeven welke specifieke afwijkingen toegestaan zijn voor het doden van de dieren.

- Er vindt overleg plaats met de Nederlandse Vereniging voor Proefdierkunde (NVP) en de instellingen.
- Opstellen van een hygiëneprotocol.
- Indien een laboratorium in een ruimings- of vaccinatiegebied ligt, zal op basis van een risicoanalyse besloten worden of er andere maatregelen kunnen worden genomen.
- Toepassen bezoekersregeling.
- Proefdiervoeders, verpakt in zakgoed, mag aangevoerd worden van een fabriek mits rechtstreeks van de fabriek naar de instelling en in acht neming van een hygiëneprotocol.

2. Uitbraak in een levensmiddelen- en diervoederbedrijven, grenscontrolepost, locatie voor dierlijke bijproducten, andere locaties inclusief vervoermiddel

De artikelen 12 tot en met 19 (Vo 2020/687, artikel 20) zijn van toepassing. Nederland kan aanvullende maatregelen nemen.

Bij een uitbraak in een slachthuis, grenscontrolepost of vervoermiddel zal gehandeld worden conform verordening (EU) nr. 2020/687.

- De dieren en/of producten die aanwezig waren bij het vaststellen van de infectie zullen worden vernietigd en de omgeving wordt gereinigd en ontsmet.
- Er wordt in principe geen beperkingsgebied ingesteld.

3. Dierentuinen

Definitie

Dierentuinen zijn volgens de DGV een 'geconsigneerde inrichting'. Dierentuinen hadden voor 21 april 2021 de status van erkende instelling onder de oude EU-richtlijn 92/65. De bestaande erkenningen blijven onder de DGV gewoon bestaan en worden automatisch omgezet naar de status van 'geconsigneerde inrichting'.

Vo 2020/687 biedt de competente autoriteit de mogelijkheid een uitzondering te maken van maatregelen die gelden in artikel 12 van de Vo. indien de dieren in de inrichting op voorhand geregistreerd staan als beschermd en/of zeldzaam huisdierras.

Maatregelen bij een uitbraak buiten de dierentuin, gelegen in een beperkingsgebied

Ruimingsgebied	Vaccinatiegebied	Beperkingsgebied
Hygiëneprotocol Afzonderen varkens Screenen 14 dagen na R&O van laatst besmette inrichting	Eventueel vaccineren Hygiëneprotocol Afzonderen gevoelige dieren	Hygiëneprotocol Screenen 14 dagen na R&O van laatst besmette inrichting

Wanneer er zich een uitbraak van AVP buiten een dierentuin voordoet, kunnen deze maatregelen worden aangevuld met maatregelen gericht op vectorbestrijding en vectorwering.

Maatregelen bij een uitbraak in een dierentuin

Bij een besmetting in een dierentuin kunnen onder andere de volgende maatregelen genomen.

- Sluiten voor publiek
- Besmette varkens ruimen; varkens die in contact geweest (kunnen) zijn met besmette varkens ruimen. De Vo biedt de mogelijkheid om besmette dieren van doding uit te zonderen (artikel 13 Vo 2020/687).
- Alle overige varkensachtige vaccineren (niet van toepassing bij AVP).

4. Locaties met beschermde soorten en rassen

Er zijn locaties in Nederland waar varkens worden gehouden die horen tot een beschermde soort of beschermd ras.

Definities

Op voorhand officieel geregistreerde rassen en soorten kunnen worden uitgezonderd van ruiming:

- Dieren die voorkomen op de lijst van de International Union for Conservation of Nature (IUCN), 's werelds grootste unie voor natuurbescherming. Dit is de IUCN rode lijst als 'Extinct in the wild', 'Critically Endangered', 'Endangered' en 'Vulnerable'. (www.redlist.org)
- Dieren van de lijst van de Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora (CITES), te vinden in EU verordening 2724/200 bijlage A. (www.cites.org)
- Landbouwhuisdierrassen opgenomen in de databases van de Food and Agriculture Organisation (FAO) met een volgens de FAO normen bedreigde risicostatus. Via de website van Wageningen University & Research (WUR) is de 'Rassenlijst landbouwhuisdieren' te raadplegen. De stichting Zeldzame huisdierrassen (szh.nl) beheert het paraplubestand zeldzame huisdieren.

Bedreigde landbouwhuisdierrassen

Beschermde of met uitsterven bedreigde gevoelige diersoorten kunnen worden uitgesloten van ruiming. In het kader van het Verdrag inzake Biologische diversiteit (CBD) hebben de lidstaten zich ertoe verbonden om de biologische diversiteit op hun grondgebied te behouden en duurzaam te benutten. Aansluitend stelt de wereld voedselorganisatie (FAO) een strategie op betreffende het behoud van de genetische diversiteit van landbouwhuisdieren om verlies van soorten en van genetische diversiteit binnen soorten tot staan te brengen. Nederland levert daaraan een bijdrage met de publicatie van het Landenrapport Dierlijke Genetische Bronnen. Hierin staan soorten en rassen waarvoor Nederland in internationaal verband verantwoordelijk is voor het behoud. De Bonte Bentheimer en het Nederlands Landvarken staan op deze lijst ('transboundary breed').

Stichting Zeldzame Huisdierrassen (SZH) beheert in opdracht van het ministerie van LNV het zogenoemde Paraplubestand (www.paraplubestand.nl) waar houders hun dieren van de zeldzame rassen vooraf kunnen laten registreren. De varkens krijgen daarbij per inrichting een diervlag 'Zeldzaam huisdier' in het I&R systeem. Hierdoor is voor de NVWA in het I&R systeem herkenbaar of varkens op een inrichting tot een van de zeldzame Nederlandse landbouwhuisdierrassen behoren.

IUCN

Alleen de 'IUCN rode lijst' is relevant. Op de CITES lijst komen geen soorten voor die onder de ruimingsdefinitie vallen. De volgende gevoelige soorten komen voor op de rode lijst van de IUCN:

Soort	Nederlandse naam	Status red list
<i>Sus cebifrons</i>	Visaya wrattenzwijn	CR A1
<i>Sus philippensis</i>	Filipijns wrattenzwijn	VU A1
<i>Sus salvanius</i>	Dwergzwijn	CR A1

Soort	Nederlandse naam	Status red list
<i>Sus verrucosus</i>	Javaans wrattenzwijn	EN A2

Vo 2020/687 biedt de bevoegde autoriteit de optie om voor inrichtingen met varkens die tot een bijzonder ras behoren een uitzondering te maken van maatregelen die gelden in artikel 12 van de Vo. De opties voor uitzonderingen staan beschreven in artikel 13, tweede lid, Vo 2020/687. De NVWA heeft een goedgekeurd protocol "isolatie herkauwers en varkens van zeldzame Nederlandse rassen" bij een dierziekte-uitbraak.

5. Preventieve maatregelen in natuurgebieden

Bij een uitbraak in een inrichting is het van groot belang de wilde zwijnen te vrijwaren van een besmetting met KVP of AVP. Het is erg moeilijk om de ziekte uit te roeien als die eenmaal in een populatie wilde zwijnen zit, en het is vanuit welzijnsoogpunt en vanwege de ingrijpende maatregelen die worden genomen als er een besmetting is van belang te voorkomen dat dit gebeurt. De overheid kan daarom een aantal preventieve maatregelen nemen om de kans op besmetting van wilde zwijnen zo klein mogelijk te maken.

Definities

Natuurdieren

In het beleidskader Natuur en Besmettelijke Dierziekten zijn natuurdieren gecategoriseerd. De maatregelen in deze paragraaf zijn van toepassing op "niet gehouden, niet locatie-gebonden dieren" zijnde dieren waar mensen geen beschikkingsmacht over hebben; in dit geval betreft dit wilde zwijnen.

Natuurterrein

Daar waar gesproken wordt over natuurterrein wordt ook bedoeld op militaire oefenterreinen aangezien die ook vaak beheerd worden als een natuurterrein.

Het beheer van wilde zwijnen indien er geen sprake is van besmettingen bij wilde zwijnen ligt bij de provincies. In principe bepalen de provincies dus het beleid hierover. Bij een uitbraak bij gehouden varkens (inrichtingen) biedt de verordening (EU) nr. 2020/687 de grondslag aan de Minister van LNV om de benodigde maatregelen te treffen.

LNV informeert betrokken partijen geregeld over risico's van introductie en geeft aan welke maatregelen de kans op insleep van virus kunnen verkleinen. LNV voert daarvoor overleg met provincies, faunabeheereenheden, jagersverenigingen, terreineigenaren en andere partijen over de situatie. Mogelijke preventieve maatregelen zijn het afsluiten van wilddoorgangen, plaatsen van barrières voor bezoekers, opschorten van de jacht of van beheersmaatregelen en/of schadebestrijding, reductie van de omvang van wilde zwijnenpopulaties en extra monitoring.

Opheffen maatregelen

Overwegingen

Op een gegeven moment wordt besloten om maatregelen te versoepelen. Aangezien iedere crisis anders verloopt en ook andere risico's met zich meebrengt, zal over het opheffen van bepaalde maatregelen pas in detail besloten kunnen worden ten tijde van de crisis. Het opheffen van maatregelen zal gefaseerd plaatsvinden.

Maatregelen op basis van EU-regelgeving mogen pas worden opgeheven na de voorgeschreven termijn of na goedkeuring van de Europese Commissie.

Op basis van de situatie wordt op een gegeven moment besloten om maatregelen per gebied te versoepelen. De EU maatregelen mogen worden opgeheven vanaf 15 dagen na voorlopige R&O in het Bs-gebied en na 30 dagen voor het Bw-gebied. Andere criteria voor het opheffen variëren per gebied. Adviezen van de Deskundigengroep Dierziekten worden in de afweging meegenomen.

Het opheffen van het voorlopig vaccinatiegebied kan pas nadat in Nederland de beperkingsgebieden zijn opgeheven. Dit betekent dat maatregelen tot deze tijd van kracht blijven.

Beperkingsgebieden

Maatregelen in het **Bs-gebied** gelden tenminste 15 dagen na reiniging en ontsmetting van de besmette inrichting. Na deze 15 dagen zullen de maatregelen die gelden in het Bw-gebied ook van toepassing zijn op het voormalige Bs-gebied. De termijn voor het **Bw-gebied** is 30 dagen. Nadat alle inrichtingen met gevoelige dieren in het de beperkingsgebieden zijn gescreend, met gunstig resultaat, kunnen de maatregelen worden opgeheven.

Nederland kan besluiten bepaalde maatregelen langer in stand te houden.

Vaccinatiegebied

Verordening (EU) nr. 2023/361 heeft strikte voorwaarden opgenomen voor de herstelperiode voor KVP na beschermende noodvaccinatie. Hiervoor geldt een periode van drie maanden nadat alle gevaccineerde varkens (in het vaccinatiegebied) zijn gedood of geslacht, met uitzondering van de in artikel 13, lid 2, van Verordening (EU) 2020/687 gehouden varkens. Gedurende deze periode dient er voortdurend klinische en laboratoriumbewaking plaats te vinden om de afwezigheid van KVP aan te tonen. Tevens dient er voldaan te zijn aan de maatregelen die staan omschreven in deel 3, bijlage XII van verordening (EU) nr. 2023/361.

Landelijke maatregelen

Afhankelijk van de situatie besluit de Minister van LNV ook om gefaseerd de landelijke maatregelen op te heffen. Dit gebeurt mede op basis van advies van de Deskundigengroep Dierziekten.

Herbevolking

De Europese verordening (EU) 2020/687 stelt eisen voor herbevolking van getroffen inrichtingen (artikelen 57-61). Als deze herbevolking heeft plaatsgevonden kunnen alle ziektebestrijdingsmaatregelen die door verordening (EU) 2020/687 zijn opgelegd worden opgeheven.

Herbevolking van een locatie die besmet is geweest is pas mogelijk nadat aan een aantal voorwaarden is voldaan te weten:

- De definitieve reiniging en ontsmetting van de inrichting heeft onder toezicht van de NVWA plaatsgevonden en is gedocumenteerd.
- De monitoringsperiode (15 dagen) is verstreken. Deze monitoringsperiode gaat in vanaf het moment dat de definitieve reiniging en ontsmetting op de getroffen inrichting heeft plaatsgevonden.

Indien aan deze voorwaarden is voldaan, dan kan herbevolking plaatsvinden onder bepaalde voorschriften (artikel 59 Vo 2020/687):

- De dieren zijn niet afkomstig van andere getroffen inrichtingen die herbevolkt zijn of worden.
- De dieren (of indien de dieren in één zending van één inrichting komen; een representatief deel van de dieren) worden voorafgaand aan hun komst naar de inrichting getest, hieruit blijkt dat ze vrij zijn van AVP/KVP.
- De geïntroduceerde dieren moeten in alle epidemiologische eenheden en gebouwen worden geïntroduceerd. Of indien dat niet praktisch uitvoerbaar is moet er gebruik worden gemaakt van verklikkerdieren.
- De NVWA bezoekt de getroffen inrichting op de 15^e dag gerekend vanaf de datum waarop de dieren in de inrichting zijn geplaatst waarbij zij documentcontroles en klinische onderzoek van de dieren uitvoeren, en waarbij monsters worden genomen om de aanwezigheid van AVP/KVP uit te sluiten.
- Iedere persoon die de inrichting binnenkomt of verlaat houdt zich aan strikte bioveiligheidsmaatregelen om de verspreiding van AVP/KVP te voorkomen.
- Transport van dieren vanaf de getroffen/herbevolkte inrichting mag alleen na toestemming van de NVWA, en nadat het onderzoek uitgevoerd door de NVWA (genoemd bij de vierde bullit) met gunstig resultaat is uitgevoerd.
- De exploitant van de inrichting houdt gezondheids- en productiegegevens bij en stelt de NVWA direct in kennis bij belangrijke veranderingen (o.a. van deze productiegegevens).